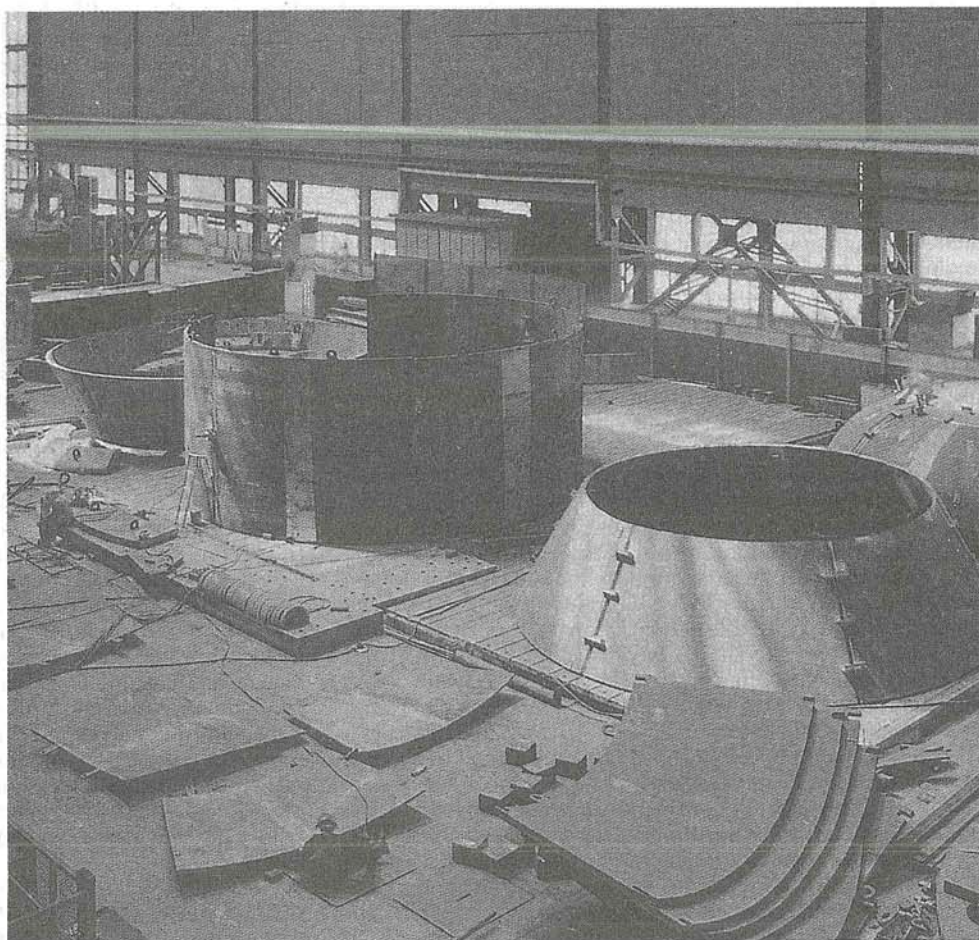

Hiệu quả kinh doanh của DNNN là vấn đề quan tâm hàng đầu của các nhà nghiên cứu, nhà hoạt động thực tiễn và chính phủ trong tiến trình cải cách kinh tế tại Việt Nam hiện nay. Trước khi bàn về hiệu quả kinh doanh của DNNN cần phải xem xét vai trò của DNNN và sự cần thiết phải chú trọng đến hiệu quả kinh doanh của DNNN.

DNNN là sản phẩm của sự phát triển xã hội hoá sản xuất. DNNN có lịch sử rất lâu đời. Hầu hết các nước trên thế giới đều tồn tại loại hình DNNN, nhưng vai trò, vị trí và tỉ trọng của nó chiếm trong nền kinh tế tùy thuộc quan điểm, đường lối, chính sách phát triển kinh tế-xã hội của mỗi quốc gia ở từng giai đoạn phát triển. Ở các nước phương Tây, sau chiến tranh thế giới thứ 2, DNNN phát triển mạnh mẽ, nhưng bắt đầu từ năm 70 xuất hiện phong trào tư nhân hóa các DNNN. Ở các nước xã hội chủ nghĩa như Liên Xô, Đông Âu trước đây, Trung Quốc, Việt Nam ... DNNN là khu vực rộng lớn và giữ vai trò quyết định trong nền kinh tế ở mọi lãnh vực. Tuy nhiên do những biến động về kinh tế-chính trị và do hiệu quả hoạt động của DNNN ngày càng giảm nên các nước này tiến hành cải cách khu vực DNNN. Trong quá trình cải cách khu vực DNNN, Việt Nam khẳng định vai trò chủ đạo của DNNN trong nền kinh tế quốc dân.

Trước hết cần phải có quan niệm đúng về vai trò chủ đạo của DNNN trong tình hình hiện nay. Tính chủ đạo của DNNN không phải thể hiện ở số lượng và tỉ trọng của nó trong nền kinh tế quốc dân mà thể hiện ở chức năng và hiệu quả hoạt động của DNNN.

DNNN có chức năng điều tiết và định hướng sự phát triển nền kinh tế. Chức năng điều tiết của DNNN nhằm đảm bảo sự phát triển ổn định của nền kinh tế. Trong những trường hợp bất ổn xảy ra, DNNN dùng lực lượng dự

BÀN VỀ HIỆU QUẢ KINH DOANH CỦA DOANH NGHIỆP NHÀ NƯỚC

HUỲNH ĐỨC LÔNG

trữ hàng hóa của mình để bán kiếm giá, chống đầu cơ, tăng giá v.v... DNNN phải chịu trách nhiệm cung cấp những hàng hóa thiết yếu phục vụ nhân dân. Những

mặt hàng mà trong thực tế các doanh nghiệp tư nhân vì lợi nhuận thấp mà không sản xuất. Chức năng định hướng của DNNN thể hiện ở chỗ DNNN phải đi

tiên phong trong các lĩnh vực chiến lược, theo đường lối phát triển của Nhà nước, tạo điều kiện có các thành phần kinh tế khác tham gia. DNNN phải là mẫu mực về trình độ quản lý, về hiệu quả kinh doanh để các doanh nghiệp khác noi theo.

Ngoài chức năng định hướng và điều tiết, DNNN có chức năng hỗ trợ và phục vụ. Sự khác biệt giữa DNNN và doanh nghiệp tư nhân là sự phát triển của DNNN không chỉ đơn thuần vì bản thân nó mà quan trọng hơn cả là tạo điều kiện cho sự phát triển toàn bộ nền kinh tế quốc dân. DNNN bố trí và xây dựng ở những khu vực cần thiết để nâng cao đời sống người dân ở mọi vùng lãnh thổ, xóa bỏ sự cách biệt giữa thành thị, nông thôn, đồng bằng và miền núi v.v... DNNN tạo nên những trung tâm công

nghiệp, có khả năng thu hút quanh mình các vệ tinh thuộc các thành phần kinh tế v.v...

Hiện nay ở nước ta, khu vực DNNN đang nắm giữ một khối lượng rất lớn tiền vốn, tài sản, đội ngũ cán bộ khoa học kỹ thuật và hoạt động trên hầu hết những lĩnh vực then chốt của nền kinh tế. Vấn đề sắp xếp lại, đổi mới và nâng cao hiệu quả kinh doanh của DNNN là vấn đề cấp bách và cần thiết nhằm thúc đẩy tăng trưởng chung cho toàn bộ nền kinh tế. Sự cần thiết phải chú trọng đến hiệu quả kinh doanh của DNNN còn thể hiện ở vai trò chủ đạo của DNNN trong nền kinh tế quốc dân.

Hiệu quả kinh doanh của DNNN là một phạm trù kinh tế, được biểu hiện bằng các chỉ tiêu đặc trưng kinh tế kỹ thuật, xác định trên cơ sở so sánh chỉ tiêu đầu ra và đầu vào của DNNN. Nó phản ánh trình độ sử dụng nguồn lực nhằm đạt được mục tiêu kinh tế xã hội do nhà nước giao, từ đó khẳng định vai trò chủ đạo của DNNN trong nền kinh tế quốc dân.

Hiệu quả kinh doanh của DNNN phải được xem xét một cách toàn diện cả về hiệu quả kinh tế lẫn hiệu quả xã hội, cả về mặt thời gian và không gian, cả trong mối quan hệ chung của toàn bộ nền kinh tế quốc dân.

Hiệu quả kinh tế của DNNN cũng được đặt ra giống như đối với các doanh nghiệp thuộc các thành phần kinh tế khác, còn hiệu quả xã hội là mục tiêu đặc biệt trong hoạt động của DNNN. Đây là điểm khác nhau cơ bản về mục đích hoạt động của DNNN và DN tư nhân.

Hiệu quả xã hội là phạm trù phản ánh kết quả việc thực hiện các mục tiêu về mặt xã hội như cải thiện đời sống người lao động, cải thiện môi trường v.v... Hiệu quả xã hội trong hoạt động của DNNN thể hiện ở chỗ đóng góp của DNNN vào việc đạt mục tiêu kinh tế-xã hội toàn bộ nền kinh tế quốc dân như đóng góp

vào ngân sách, vào sự tăng trưởng kinh tế, vào giải quyết việc làm, v.v...

Khi bàn về hiệu quả kinh doanh của DNNN, không thể phủ nhận sự cần thiết của hiệu quả xã hội, nhưng không thể đánh đồng với hiệu quả kinh tế. Chỉ khi nào đảm bảo hiệu quả kinh tế thì mới có thể tạo ra hiệu quả xã hội. Hiệu quả kinh tế quyết định, là tiền đề vật chất của hiệu quả xã hội. Nếu hiệu quả kinh tế của DNNN giảm, làm cho DNNN mất sức cạnh tranh, thiếu sức sống, trở thành gánh nặng cho Nhà nước, lúc này DNNN không thể đạt được mục tiêu xã hội của nó. Kết hợp giữa hiệu quả kinh tế và hiệu quả xã hội trong hoạt động của DNNN là đặc trưng của vai trò chủ đạo của DNNN trong nền kinh tế quốc dân.

Về mặt thời gian, hiệu quả kinh doanh của DNNN đạt được ở từng giai đoạn, từng thời kỳ, không được làm giảm hiệu quả của các giai đoạn, các thời kỳ tiếp theo. Điều đó đòi hỏi bản thân DNNN không vì lợi ích trước mắt mà quên đi những lợi ích lâu dài. Trong thực tế, vì mục tiêu lợi nhuận trước mắt, một số DN tư nhân có thể khai thác quá mức tài nguyên thiên nhiên mà không chú ý đến vấn đề bảo vệ môi trường, đảm bảo cân bằng sinh thái, v.v... DNNN khác với DN tư nhân là hiệu quả kinh doanh được xem xét trong mối quan hệ giữa hiện tại và tương lai.

Về mặt không gian, hiệu quả kinh doanh của DNNN có liên hệ mật thiết với hiệu quả hoạt động của các bộ phận trong DN như phân xưởng, tổ, đội, của hàng v.v... Hiệu quả hoạt động của các bộ phận có đạt được mới thúc đẩy nâng cao hiệu quả kinh doanh của DN. Hiệu quả kinh doanh của DNNN có ảnh hưởng hiệu quả kinh doanh của các DNNN khác, ảnh hưởng đến hiệu quả kinh doanh của các DN thuộc các thành phần kinh tế.

Trong các quá trình hoạt động, DNNN không chỉ chú ý đến hiệu quả kinh

doanh cục bộ của đơn vị mình, mà với hiệu quả đạt được đó sẽ thúc đẩy nâng cao hiệu quả hoạt động của các DN thuộc các thành phần kinh tế, từ đó nâng cao hiệu quả toàn bộ nền kinh tế xã hội. Gắn chặt giữa hiệu quả kinh doanh của DNNN với hiệu quả nền kinh tế quốc dân là một đặc trưng riêng thể hiện vai trò chủ đạo của DNNN. Đây chính là điểm khác nhau giữa hiệu quả kinh doanh của DNNN với các DN thuộc các thành phần kinh tế khác.

Nâng cao hiệu quả kinh doanh sẽ tăng được năng lực cạnh tranh của DNNN trên thị trường thế giới và thị trường trong nước. Năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp được tạo ra bởi tài sản cạnh tranh và quá trình cạnh tranh. Tài sản cạnh tranh bao gồm tài chính, công nghệ, cơ sở hạ tầng, con người, v.v... Quá trình cạnh tranh thể hiện ở chất lượng sản phẩm, giá cả, chất lượng phục vụ, mức độ thỏa mãn nhu cầu khách hàng, v.v... Khả năng cạnh tranh thể hiện ở các lĩnh vực như thị phần, lợi nhuận, tốc độ tăng trưởng, v.v...

Hiệu quả kinh doanh nâng cao thì chi phí cho một sản phẩm thấp, nhưng lại đáp ứng tốt những yêu cầu của khách hàng như chất lượng sản phẩm cao, phương pháp phân phối, cung cách phục vụ tốt, giá cả thấp, v.v... Sẽ tạo DNNN bán được nhiều sản phẩm hơn, tăng thị phần, tăng lợi nhuận và tăng đời sống cán bộ công nhân viên chức, tức là tăng khả năng cạnh tranh của doanh nghiệp. Hiệu quả kinh doanh là cơ sở để cho cạnh tranh lâu dài và bền vững.

Theo quan niệm truyền thống, khả năng cạnh tranh phụ thuộc vào những lợi thế so sánh về nguồn tài nguyên và nhân lực. Nhưng ngày nay, điều này không thể giải thích được cho những nước có nguồn tài nguyên nghèo nàn nhưng khả năng cạnh tranh lại cao. Vì vậy khả

năng cạnh tranh phải được tạo ra từ năng cao hiệu quả trong quản lý, sử dụng tối ưu các nguồn nhân tài vật lực.

Giữa hiệu quả kinh doanh và cạnh tranh có mối quan hệ nhân quả, trong đó hiệu quả là cơ sở cho khả năng cạnh tranh. Tuy nhiên, khả năng cạnh tranh tăng lên phụ thuộc vào cả hai yếu tố giảm chi phí và tăng mức thỏa mãn nhu cầu. Việc tăng khả năng cạnh tranh lại tạo điều kiện cho DN mở rộng thị trường, tăng lợi nhuận, tăng khả năng đầu tư vào tài sản, mở rộng sản xuất kinh doanh, v.v... Chính những điều đó lại tạo điều kiện cho hiệu quả kinh doanh ngày được nâng cao và đến lượt nó lại tiếp tục tăng khả năng cạnh tranh của DNNN.

Nâng cao hiệu quả kinh doanh làm tăng sức cạnh tranh của DNNN là một yếu tố quan trọng để nâng cao hiệu quả và khả năng cạnh tranh của nền kinh tế trong quá trình hội nhập với khu vực và quốc tế, đây là một chủ trương quan trọng của nước ta hiện nay.

Tóm lại: Nâng cao hiệu quả kinh doanh của DNNN là công việc cần thiết, quan trọng và cấp bách trong tiến trình cải cách DNNN hiện nay ở nước ta. Điều này xuất phát từ vai trò chủ đạo của DNNN trong nền kinh tế quốc dân, xuất phát từ thực tế là: DNNN nắm giữ một khối lượng rất lớn tiền vốn và tài sản, nắm giữ những khâu, những lĩnh vực quan trọng trong nền kinh tế. Nâng cao, hiệu quả kinh doanh sẽ tăng khả năng cạnh tranh của DNNN trên thị trường trong nước và quốc tế. Hiệu quả kinh doanh của DNNN phải được xem xét một cách toàn diện cả về mặt hiệu quả kinh tế lẫn hiệu quả xã hội, cả về mặt thời gian, không gian và cả trong mối quan hệ chung của toàn bộ nền kinh tế quốc dân. Để đánh giá hiệu quả kinh doanh của DNNN cần xây dựng hệ thống chỉ tiêu đánh giá khoa học ■